

EUROPEISKA KOMMISSIONEN
GENERALDIREKTORATET FÖR HÄLSA OCH LIVSMEDELSSÄKERHET

Hållbart livsmedelssystem, internationella förbindelser
Från jord till bord-strategin

SAMMANFATTANDE RAPPORT

GEMENSAMT MÖTE FÖR EU-PLATTFORMEN OM LIVSMEDELSFÖRLUSTER OCH LIVSMEDELSSLÖSERI

OCH EUROPEISKA MEDBORGARPANELEN

GD HÄLSA OCH LIVSMEDELSSÄKERHET (SANTE)

Hybridmöte

7 november 2023

Ordförande (1): Klaus Berend, GD Hälsa och livsmedelssäkerhet

Europeiska kommissionen, EU-organ (9): GD Hälsa och livsmedelssäkerhet, GD Miljö, GD Jordbruk och landsbygdsutveckling, JRC, Eurostat, EEA (Europeiska miljöbyrån), Easme (Genomförandeorganet för små och medelstora företag), EESK (Europeiska ekonomiska och sociala kommittén), ReK (Europeiska regionkommittén)

Företrädare för medlemsstaterna (23): AT, BE, BG, CZ, DK, EL, EE, FI, FR, DE, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL, PT, RO, SE, SK, SI, ES

Organisationer från privat sektor (39): BEUC (den europeiska konsumentorganisationen), Boroume, Copa-Cogeca (Copa-Cogeca – The European Voice of Farmers and Agri-Cooperatives), CTC (Clean Technology Centre ((Munster Technological University)), Consorzio Bestack, DUH (Deutsche Umwelthilfe e.V.), Ecsla (European Cold Storage and Logistics Association), Effpa (European Former Foodstuff Processors Association), EuroCommerce (europeisk organisation som företräder detaljhandels- och grossistsektorn), EuroCoop (den europeiska sammanslutningen för konsumentkooperativ), Euppa (European Potato Processors' Association), Europatat (European Potato Trade Association), Feba (den europeiska sammanslutningen av livsmedelsbanker), FoodCloud, FoodServiceEurope, Foodwin (Food Waste Innovation Network), Freshfel Europe, Eucofel (European Fruit and Vegetables Trade Association), stiftelsen Azti (Fundación AZTI – AZTI Fundazioa), Hotrec (Hotels, Restaurants & Cafés in Europe), HUA (Harokopio universitet), HFBA (Hungarian Food Bank Association), Independent Retail Europe, IFWC (International Food Waste Coalition), Last Minute Market, Les Restos du Coeur, konsortiet Matvett-Norsus-Nofima, Rabobank, Régal Normandie, SWF (Stop Wasting Food), Too Good To Go, Venturis Horeca, WUR (Wageningen University & Research), WRAP (Waste & Resources Action Program), World Union of Wholesale Markets (WUWM), Zero Waste Scotland.

Andra offentliga organisationer (5): OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), FAO (FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation), Unep (FN:s miljöprogram).

Observatörer (1): NO

Gemensamt möte för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri och den europeiska medborgarpanelen

1. Välkomnande och introduktion till återkopplingstillfälle från ordförande Klaus Berend, direktör för livsmedelssäkerhet, hållbarhet och innovation

Ordföranden öppnade det gemensamma mötet för den europeiska medborgarpanelen och medlemmarna i EU:s plattform om livsmedelsförluster och livsmedelsavfall genom att önska deltagarna välkomna. Ordföranden tackade deltagarna i den europeiska medborgarpanelen för de rekommendationer de lämnat i syfte att bidra till en intensifiering av arbetet mot matsvinn i EU. Ordföranden tog upp Europeiska kommissionens antagande av ett lagstiftningsförslag med mål för minskat matsvinn som medlemsstaterna ska uppnå senast 2030 och offentliggörandet av en medborgarrapport tillsammans med den konsekvensbedömning som åtföljer förslaget. I rapporten ger Europeiska kommissionen sitt perspektiv på medborgarnas rekommendationer och anger hur dessa skulle stödja kommissionens övergripande arbete mot matsvinn och fungera som en vägledning som kan hjälpa medlemsstaterna att uppnå framtida mål.

2. Moderatorns introduktion

Moderatorn välkomnade deltagarna (både som anslöt via nätet och de som var på plats i Bryssel) och presenterade dagordningen för mötet.

3. Inledande kommentarer (video) från Sandra Gallina, generaldirektör, GD Hälsa och livsmedelssäkerhet

I sina inledande kommentarer redogjorde **generaldirektör** Sandra Gallina för Europeiska kommissionens lagstiftningsförslag och betonade vikten av medborgarnas rekommendationer för att förebygga matsvinn i EU. Medborgarnas rekommendationer återspeglas i de bindande mål som läggs fram i lagstiftningsförslaget, som när det antas kommer att kräva att medlemsstaterna tillämpar en integrerad strategi där alla viktiga aktörer involveras i insatserna för att förebygga matsvinn och stödja beteendeförändringar hos konsumenterna. Hon noterade medborgarnas uppmaning att inrätta en rättvis livsmedelskedja och stödja livsmedelsdonationer i hela EU samt vikten av att övervaka matsvinn och uppmuntra livsmedelsföretagare att göra åtaganden att minska matsvinnet, t.ex. genom uppförandekoden om ansvarsfulla affärs- och marknadsföringsmetoder inom livsmedelssektorn.

4. Kommentarer från generaldirektoratet för kommunikation

Richard Kühnel, direktör för representation och kommunikation i medlemsstaterna, betonade värdet av detta gemensamma möte som en möjlighet för Europeiska kommissionen och plattformens medlemmarna att ge återkoppling till medborgarna om deras rekommendationer. Richard Kühnel meddelade att förberedelserna inför nästa omgång av medborgarpaneler pågår och att plattformen för medborgardeltagande snart kommer att finnas tillgänglig online.

5. Presentation av rekommendationerna från den europeiska medborgarpanelen om minskat matsvinn och diskussion med panelmedlemmar (ämnesområde I: Samarbete i värdekedjan för livsmedel: Från jord till bord) ([pdf](#))

Företrädare för den europeiska medborgarpanelen som arbetat med ämnesområde I presenterade [rekommendationerna 1–7](#), följt av ett åsiktsutbyte mellan paneldeltagare och företrädare

för Europeiska kommissionen (GD Hälsa och livsmedelssäkerhet och GD Jordbruk och landsbygdsutveckling), det franska ministeriet för jordbruk och livsmedelssuveränitet, Copa-Cogeca och Feba.

GD Hälsa och livsmedelssäkerhet tackade medborgarna för deras rekommendationer, efterlyste ett aktivt deltagande från alla aktörer i förebyggandet av matsvinn och ett stärkt samarbete genom hela livsmedelskedjan. En sådan integrerad strategi återspeglas i de skyldigheter som fastställs i EU:s avfallslagstiftning och som upprepas i kommissionens lagstiftningsförslag om fastställande av mål för minskat matsvinn. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet lämnade synpunkter på medborgarnas rekommendationer, med inriktning på rekommendationerna 3, 4, 5 och 6.

EU:s avfallslagstiftning (ramdirektivet om avfall) kräver redan att medlemsstaterna uppmuntrar livsmedelsdonationer, och kommissionens lagstiftningsförslag bör ge ytterligare stimulans och stöd för detta i hela EU, vilket i sin tur bör bidra till att överskottslivsmedel kommer de som behöver det till del. Europeiska kommissionen har också beviljat ekonomiska bidrag (verksamhetsbidrag) till den europeiska sammanslutningen av livsmedelsbanker (Feba) inom ramen för programmet för den inre marknaden i syfte att stödja livsmedelsbankernas kapacitetsuppbyggnad. När det gäller att underlätta utbyte av uppgifter och bästa praxis förklarade kommissionen att EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri, liksom [EU:s knutpunkt för förebyggande av livsmedelsförluster och matsvinn](#), ett digitalt resursnätverk, har inrättats för att tillgodose detta behov. Dessutom har Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum utvecklat en utvärderingsram för att hjälpa alla aktörer att bedöma hur ändamålsenliga initiativen mot matsvinn är, inklusive en kalkylator för att kvantifiera effekterna. Stadsnätverk som Eurocities, Milanos livsmedelspakt för städer och ICLEI (lokala myndigheter för hållbarhet) driver en rad peer-to-peer-baserade program som riktar sig till städer. När det gäller uppgifter om nivåerna av livsmedelsavfall kräver EU:s avfallslagstiftning att medlemsstaterna enligt en gemensam mätmetod övervakar detta i varje led i livsmedelsförsörjningen och därefter rapporterar resultaten till EU:s statistikkontor Eurostat. Slutligen är medborgardeltagande ett ämne som skulle kunna sättas upp på dagordningen för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri, så att medlemmar kan dela med sig av och lära av varandras erfarenheter.

GD Jordbruk och landsbygdsutveckling tackade också medborgarna för deras rekommendationer. De påpekade också att rekommendationerna 1, 2 och 7 handlar om ett hållbart livsmedelssystem mer allmänt och att sambandet mellan lokala, säsongsbundna och korta leveranskedjor å ena sidan och minskat matsvinn å den andra ännu inte har kunnat påvisas. Medborgarrekommandationerna återspeglar Europeiska kommissionens övergripande syn på hållbarhet på livsmedelsområdet, och alla relevanta dimensioner har beaktats. GD Jordbruk och landsbygdsutveckling påminde om vikten av regler för den inre marknaden och av att uppmuntra regionala program, territoriella åtgärder och livsmedelssystem. GD Jordbruk och landsbygdsutveckling nämnde att vissa medlemsstater har inkluderat stöd till lokala marknader och korta leveranskedjor i sina nationella strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP-planer), och angav att de strategiska GJP-planerna inte innehåller någon operativ indikator som gör det möjligt att övervaka insatserna för att minska livsmedelsförluster och matsvinn. GD Jordbruk och landsbygdsutveckling betonade att alla aktörer i livsmedelskedjan måste delta, och påpekade att de föreslagna målen för minskning av livsmedelsavfall i nuläget inte omfattar primärproduktion. Med hänvisning till rekommendationerna 5 och 6 betonade GD Jordbruk och landsbygdsutveckling hur viktigt det är att berörda parter involveras vid utformningen av EU:s livsmedels- och jordbrukspolitik, och uppgav att Europeiska kommissionen snart kommer att inleda en strategisk dialog för att diskutera jordbrukets framtid i EU. Med hänvisning till rekommendationen om otillbörliga handelsmetoder informerade GD Jordbruk och landsbygdsutveckling om att detta övervakas

noga av medlemsstaternas tillsynsmyndigheter samt att en vilja att stärka jordbrukarnas förhandlingskraft i förhållande till andra aktörer i livsmedelskedjan har varit anledningen till att jordbrukare har beviljats undantag från konkurrensreglerna, samtidigt som hållbarhetsavtal och andra åtgärder har utarbetats för att stödja producentorganisationer. Sammanfattningsvis ligger medborgarrekommandationerna i linje med kommissionens planer, såväl nuvarande som framtida.

Det franska ministeriet för jordbruk och livsmedelssuveränitet tackade medborgarna för det arbete de utfört och för deras rekommendationer, som stöder de riktlinjer som antagits på nationell nivå, särskilt när det gäller den territoriella dimensionen. Genom inrättandet av ”territoriella livsmedelsprojekt” i Frankrike ger man stöd till etablering för jordbrukare och främjar korta leveranskedjor och tillhandahållande av hållbart producerade livsmedel av hög kvalitet till storkök. Det finns för närvarande 430 sådana projekt, som utformats på kollektiv väg, och där förebyggande av matsvinn utgör en av de dimensioner som kan ingå. I Frankrike finns det också nätverk som helt fokuserar på att förebygga matsvinn (Régal). När det gäller ekonomiska incitament för livsmedelsdonationer tillåter de franska skattereglerna att företag drar av upp till 60 procent av det bokförda nettovärdet av de livsmedel som doneras. Dessutom kräver lagstiftningen att vissa aktörer ingår partnerskapsavtal med livsmedelsbanker för att donera livsmedelsöverskott samt upprättar en hanteringsplan för att säkerställa kvaliteten på de livsmedel som doneras. Det franska ministeriet betonade vikten av att öka medvetenheten om konsumtionen av nyttiga säsong produkter och berättade att undervisning om livsmedel och smak ingår i skolornas läroplan samt att man eventuellt kommer att införa ett krav på att butiker med en yta på över 400 m² ska informera om säsongsbundenheten för frukt och grönsaker.

Copa-Cogeca tackade medborgarna för de omfattande rekommendationerna, och noterade att de uppvisar en medvetenhet om att det inte ligger i jordbrukarnas intresse att mat som de producerat går till spillo samt om den maktobalans som finns på marknaden. När det gäller rekommendation 1 välkomnade Copa-Cogeca de förslag som lagts fram för att stärka producenterna och minska maktobalansen i livsmedelskedjan genom övervakning och bättre efterlevnad av direktivet om otillbörliga affärsmetoder. Copa-Cogeca uttryckte oro över rekommendationen att välja närmsta möjliga producent, eftersom detta skulle kunna strida mot konkurrensreglerna och eventuellt inte ge önskade resultat. Copa-Cogeca välkomnade insatserna för att främja direktförsäljning av ”fula” frukter och grönsaker, men betonade vikten av handelsnormer, som utgör det ”gemensamma språket” på marknaden, säkerställer hög kvalitet och motverkar snedvridning av marknaden, och klargjorde att dessa inte gäller vid direktförsäljning. Copa-Cogeca gav exempel på initiativ där jordbrukare och jordbrukskooperativ deltar, såsom ett ungerskt pilotprogram där den ungerska sammanslutningen för livsmedelsbanker länkas samman med grossistmarknaden i Budapest i syfte att hitta avsättningsmöjligheter för ”fula” frukter och grönsaker. I Nederländerna finns ett liknande projekt, där ”fula” frukter och grönsaker omvandlas till bearbetade livsmedel. När det gäller rekommendation 2 uttryckte Copa-Cogeca sitt stöd för främjandet av lokala produkter eftersom detta för jordbrukarna närmare konsumenterna och kan bidra till att människor i större utsträckning inser värdet av livsmedlen. (Projekt på detta tema finns redan i bl.a. Italien, Österrike och Finland.) När det gäller rekommendation 7 betonade Copa-Cogeca behovet av att definiera vad som utgör säsongbetonade och lokala livsmedel.

Feba tackade medborgarna för deras rekommendationer och särskilt för deras fokus på livsmedelsdonationer i ett läge där donationerna av överskottslivsmedel minskar samtidigt som efterfrågan på livsmedel från välgörenhetsorganisationer ökar till följd av fler behövande och livsmedelsbankernas driftskostnader stiger (på grund av inflationen och de högre energikostnader som Rysslands anfallskrig mot Ukraina har medfört). Livsmedelsbankerna arbetar med många av de områden som lyfts fram i medborgarnas rekommendationer, särskilt behovet av ekonomiskt stöd,

digitala verktyg samt insamling och delning av uppgifter. Medborgarnas rekommendationer delades och diskuterades med nätverket, peer-to-peer-utbyten har anordnats för att utbyta kunskap om nationell politik, liksom besök för att underlätta kunskapsutbyte med livsmedelsbanker utanför EU (t.ex. i Moldavien). Feba anordnade också ett möte med sina medlemmar om användningen av digitala verktyg, som ägde rum i Dublin. Feba försäkrade också medborgarna om att det bedrivs arbete för att underlätta livsmedelsdonationer och att detta arbete kommer att fortsätta. Man nämnde också att detta diskuterades vid Febas årliga konferens samt att det inom ramen för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri genomförs en bedömning av utmaningar och möjligheter i samband med livsmedelsdonationer.

Efter panelmedlemmarnas inledande svar på medborgarrekommandationerna välkomnade moderatorn frågor från mötesdeltagarna (både de fysiskt närvarande och de som deltog på distans). En medborgare frågade om fler länder än Frankrike har system med skatteincitament för livsmedelsdonationer. **GD Hälsa och livsmedelssäkerhet** svarade att länder som Portugal, Italien och Spanien tillämpar sådana åtgärder och att riktlinjerna för livsmedelsdonationer, som antogs av Europeiska kommissionen 2017, innehåller ett avsnitt om de skatteincitament som vid den tidpunkten tillämpades i EU. **Feba** bekräftade att de ovannämnda länderna använder skatteincitament som främjar livsmedelsdonationer och tillade att justeringar av mervärdesskatten för att ta hänsyn till det minskade ekonomiska värdet av livsmedel som doneras också är viktiga och utgör en annan skattebaserad åtgärd som medlemsstaterna kan använda. Utöver skatteincitament har vissa länder, t.ex. Italien, förenklat de administrativa förfarandena för livsmedelsföretagare som vill donera livsmedel (jämfört med de förfaranden som krävs för att destruera livsmedelsöverskottet eller använda det på annat sätt). **Det franska ministeriet** berättade vidare att det, parallellt med skatteincitamenten, också ges stöd till välgörenhetsorganisationer så att de kan få direkttillgång till produkter som är nyttiga och håller hög kvalitet (initiativet för bättre livsmedel för alla, för vilket 100 miljoner euro kommer att anslås 2024).

International Food Waste Coalition påpekade – för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri, och i synnerhet för GD Jordbruk och landsbygdsutveckling – att det är viktigt att koppla effekterna av livsmedlens kvalitet och lokala ursprung, liksom av korta leveranskedjor, till hur dessa faktorer kan påverka matsvinnet i hela livsmedelskedjan, med tanke på bristen på kunskap inom på detta område. **GD Jordbruk och landsbygdsutveckling** svarade att Europeiska kommissionen för närvarande gör undersökningar på detta område och att det finns ett behov av ett fortsatt informationsutbyte mellan alla berörda parter om hur lokala livsmedelssystem kan bidra till att ta itu med matsvinnet, och därmed även med utmaningarna när det gäller livsmedelstryggheten, samtidigt som man respekterar reglerna för den inre marknaden (dvs. ”lokala” behov måste fastställas noggrant och inte likställas med ”nationella”). GD Jordbruk och landsbygdsutveckling underströk också vikten av att förstå drivkrafterna bakom konsumenternas beteenden när det gäller matsvinn, liksom den roll som spelas av andra faktorer, såsom den tid som avsätts för planering och beredning av måltider eller värdesättande av och kunskap om livsmedel osv.

En medborgare efterfrågade en utförligare förklaring av hur konkurrenslagstiftningen förhåller sig till åtgärder för att prioritera lokala producenter. **GD Jordbruk och landsbygdsutveckling** svarade att EU:s inre marknad säkerställer fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital och medför många fördelar för medborgarna. Konkurrensen måste vara rättvis, vilket kräver öppenhet och insyn. Det är därför inte möjligt att införa t.ex. krav som gynnar inhemsk produktion framför andra medlemsstaters eller handelspartners produktion. I detta avseende betonade GD Jordbruk och landsbygdsutveckling vikten av rekommendationen om övervakning och genomförande av direktivet om otillbörliga affärsmetoder och förklarade vidare att tillämpningen av konkurrensreglerna på kollektiva initiativ som främjar hållbarhet i livsmedelskedjan har förtydligats. Lokala och korta leveranskedjor kan främjas

genom de strategiska GJP-planerna, och utmaningen är att skala upp sådana leveranskedjor, undvika nationalistiska tillvägagångssätt och hitta de lösningar som tjänar regionerna bäst.

Moderatorn bad medborgarna i panelen om några korta avslutande uttalanden. Medborgarna uppgav att de välkomnade de framsteg som gjorts avseende de föreslagna rekommendationerna, såsom att prioritera insamling av uppgifter, införa skatteincitament för livsmedelsdonationer, främja utbyte av god praxis i hela EU samt öka medvetenheten både om EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri och medborgarnas roll när det gäller att driva på förändringar. Sociala mediers roll när det gäller att främja förebyggande av matsvinn betonades också.

Medborgarna frågade om införandet av en skatt på livsmedel som slängs av detaljhandeln skulle kunna vara ett alternativ att överväga. **GD Hälsa och livsmedelssäkerhet** svarade att vissa kommuner har infört skatteincitament, till exempel i form av system som minskar kostnaden för avfallsbehandling för företag som donerar livsmedel. Medborgarna frågade om Europeiska kommissionen, med tanke på de eventuella positiva effekterna av korta leveranskedjor för att förebygga matsvinn, ser någon möjlighet att eventuellt förändra konkurrenslagstiftningen för att göra det obligatoriskt för vissa detaljhandlare att köpa produkter lokalt. **GD Jordbruk och landsbygdsutveckling** svarade att även om det pågår ett arbete kring konkurrensregler och hållbarhet på livsmedelsområdet mer allmänt finns det ett behov av tydligare bevis för att sådana åtgärder skulle ha en positiv inverkan när det gäller att förebygga matsvinn. GD Jordbruk och landsbygdsutveckling uppgav att Europeiska kommissionen kommer att undersöka hur man kan stödja territoriella livsmedelssystem inom ramen för den bredare debatten om omställningen till hållbara livsmedelssystem. Slutligen framhöll medborgarna att vi för att göra snabba framsteg behöver evidensbaserade åtgärder, ett fokus på lågt hängande frukter och de områden där de största vinsterna kan göras samt en systematisk strategi som omfattar hela livsmedelskedjan.

6. Presentation av rekommendationerna från den europeiska medborgarpanelen om minskat matsvinn och diskussion med panelmedlemmar (ämnesområde II: Initiativ inom livsmedelssektorn) ([pdf](#))

Företrädare för den europeiska medborgarpanelen som arbetat med ämnesområde II (Initiativ inom livsmedelssektorn) presenterade [rekommendationerna 8–15](#). Därefter följde ett åsiktsutbyte mellan paneldeltagare och företrädare för Europeiska kommissionen (GD Hälsa och livsmedelssäkerhet), det finska jord- och skogsbruksministeriet, Eurocommerce och International Food Waste Coalition.

När det gäller rekommendation 13 uppgav **GD Hälsa och livsmedelssäkerhet** att man upplevde det som uppmuntrande att medborgarna visade ett så starkt stöd för åtgärden att på EU-nivå fastställa kvantitativa mål för minskat livsmedelsavfall för medlemsstaterna, där dessa själva är fria att fastställa vilka åtgärder som behövs för att nå målen. Denna strategi lades fram i det lagstiftningsförslag som antogs av Europeiska kommissionen den 5 juli, som för närvarande är föremål för förhandlingar mellan Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet noterade att man i detta förslag går längre än att ange riktlinjer och i stället fastställer rättsligt bindande mål enligt vilka medlemsstaterna måste minska livsmedelsavfallet med 10 procent inom bearbetning/tillverkning och med 30 procent per capita inom detaljhandel och konsumtion sammantaget. Dessa minskningar ska uppnås senast 2030 jämfört med referensåret 2020. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet förklarade vidare att EU:s avfallslagstiftning redan omfattar en hierarki för förebyggande av matsvinn som ligger i linje med medborgarnas rekommendationer, särskilt att livsmedelsöverskott i första hand ska användas som livsmedel.

När det gäller rekommendation 8 betonade GD Hälsa och livsmedelssäkerhet att det i dag finns många nätverk och digitala verktyg som underlättar omfördelning av livsmedelsöverskott från livsmedelsföretagare till livsmedelsbanker/välgörenhetsorganisationer och direkt till konsumenter. Att organisera ett sådant utbyte på EU-nivå är inte genomförbart, i synnerhet inte för livsmedel vars hållbarhetstid håller på att gå ut.

Gällande rekommendationerna 11, 12, och 14 noterade GD Hälsa och livsmedelssäkerhet med glädje att medborgarna bekräftar att en evidensbaserad strategi behöver ligga till grund för samtliga aktörers arbete med att förebygga matsvinn, och betonade vikten av att övervaka och säkerställa insyn i uppgifter och uppnådda resultat. I och med att medlemsstaterna årligen rapporterar sina nivåer av livsmedelsavfall har EU goda möjligheter att följa sina framsteg i riktning mot de mål som fastställts på global respektive EU-nivå. Även om medlemsstaterna är skyldiga att rapportera nivån av livsmedelsavfall i varje steg i livsmedelskedjan enligt en gemensam metod, kan nationella myndigheter anpassa metoderna efter den aktuella medlemsstatens situation och särdrag. När det gäller livsmedelsföretagarnas deltagande i uppgiftsinsamlingen kräver vissa medlemsstater att företagen övervakar livsmedelsavfall. Andra hjälper företagen att ställa kartlägga avfallet och införa mekanismer för förebyggande. På EU-nivå uppmuntrar kommissionen också livsmedelsföretagarna att åta sig att minska matsvinnet genom uppförandekoden om ansvarsfulla affärs- och marknadsföringsmetoder inom livsmedelssektorn.

GD Hälsa och livsmedelssäkerhet betonade att Europeiska kommissionen genom EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri strävar efter att främja utbyte av evidensbaserad bästa praxis. Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum har utvecklat en utvärderingsram för att hjälpa alla aktörer att bedöma ändamålsenligheten i sina insatser och gör regelbundet en bedömning av de initiativ för att förebygga matsvinn som genomförs i EU. Även Europeiska miljöbyrån granskar och utvärderar regelbundet medlemsstaternas nationella program för förebyggande av matsvinn. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet upprepade att forsknings- och innovationsprojekt som finansieras via EU:s Horisont Europa-program bidrar med uppgifter och lärdomar som används som underlag för att förebygga matsvinn, t.ex. genom en bättre förståelse av hur sociala normer påverkar beteenden och genereringen av livsmedelsavfall ([Chorizo-projektet](#)) eller det pågående [Sisters-projektet](#), där man undersöker förpackningsinnovationer kopplat till matsvinn och använder ”smarta” behållare i logistiken inom leveranskedjan.

Det finska jord- och skogsbruksministeriet gav medborgarpanelen erkännande för ett mycket konstruktivt och värdefullt arbete och tog särskilt upp rekommendationerna 10, 13 och 15. Finland har mätt livsmedelsavfall sedan 2008, och tillåter inte hotell och restauranger att slänga mat som fortfarande går att äta. En logotyp (rekommendation 10) är en typ av kvalitetssymbol och skulle kunna användas för att identifiera företag som hanterar livsmedel på ett bra sätt och även öka konsumenternas medvetenhet via livsmedelsförpackningarna. När det gäller rekommendation 13 menade det finska ministeriet att det borde finnas en bra översikt över hierarkin för avfallsflödet, så att man kan fokusera på de prioriterade områdena. I Finland finns det åtgärder och förfaranden på nationell nivå som syftar till att hjälpa dem som behöver livsmedel att få tillgång till dem, för att stödja företag som är villiga att donera livsmedel och för att föra samman givare och mottagare av livsmedelsbistånd. Med hänvisning till rekommendation 15 betonade det finska ministeriet förpackningarnas betydelse för att skydda livsmedel och säkerställa livsmedelssäkerheten. Ministeriet noterade dock också behovet av att förbättra livsmedelsförpackningarna för att minska livsmedelsavfallet, och nämnde att 0,5–2 procent av livsmedlens miljöpåverkan har att göra med förpackningarna.

EuroCommerce tackade för att de blivit inbjudna, uppmärksammade arbetets inspirerande karaktär och gav återkoppling om rekommendationerna 9, 12 och 15. EuroCommerce erinrade om att detalj- och

grossisthandelssektorn har en privilegierad position i skärningspunkten mellan tillgång och efterfrågan och därför är särskilt involverade i att förebygga matsvinn. Med hänvisning till rekommendation 9 underströk EuroCommerce att matsvinn inte är ekonomiskt rimligt för företagen, eftersom det leder till kostnader och att sektorn därför har gjort avsevärda investeringar i utbudsprognostisering, inklusive användning av artificiell intelligens (som komplement till försäljningsuppgifter), för att bättre förstå och kunna förutsäga vad som kommer att köpas och när. Företagen behöver flexibilitet (snarare än rättsliga ramar) för att på bästa sätt kunna svara på förändringar i utbud och efterfrågan, vilket är avgörande för att förebygga matsvinn. I detta avseende betonade EuroCommerce vikten av dialog inom leveranskedjan. När det gäller skatteincitament uttryckte EuroCommerce sitt stöd för momsfrihet för livsmedelsdonationer, vilket tidigare betraktades som ett hinder. När det gäller frågan om ett obligatoriskt rapporteringssystem uppgav EuroCommerce att många av dess medlemmar redan frivilligt rapporterar om matsvinn, som ett sätt att informera både kunder och investerare och säkerställa transparens. Det finns redan många obligatoriska krav för livsmedelsföretagare, bland annat om icke-finansiell rapportering. EuroCommerce noterade också att matsvinnet, i och med klimatåtagandena, kommit mer i fokus eftersom det påverkar utsläppen av växthusgaser. EuroCommerce framhöll den kommande förordningen om förpackningar och förpackningsavfall och pekade på den viktiga roll som förpackningar spelar när det gäller att säkerställa livsmedelssäkerheten och skydda livsmedlen, vilket förebygger matsvinn. EuroCommerce underströk att förpackningsstorlekarna också måste vara praktiska för olika typer av konsumenter (t.ex. både för singelhushåll och för stora familjer). När det gäller förpackningsinnovation erinrade EuroCommerce om vikten av en lämplig rättslig ram så att företag kan göra de nödvändiga investeringarna och så att produkter komma ut på marknaden.

International Food Waste Coalition (IFWC) tackade medborgarna för deras engagemang och arbete och betonade, med hänvisning till rekommendationerna för den privata sektorn, att det är avgörande att alla aktörer i leveranskedjan rapporterar hur mycket livsmedelsavfall som genereras samt att den privata sektorn aktivt arbetar med att standardisera mätmetoderna, även sektorsvis (t.ex. för storkök). När det gäller medborgarnas förslag om att ta fram en logotyp skulle en sådan kunna användas även för att belöna företag som mäter och rapporterar om matsvinn och fastställer en handlingsplan för att minska det. IFWC informerade om det pågående arbetet med att utarbeta en ISO-standard för arbetet mot matsvinn och betonade vikten av att stödja genomförandet av sådana standarder – till exempel genom utbildning och andra åtgärder – på sektorsnivå. IFWC förklarade att initiativ för att förebygga matsvinn kräver åtgärder från flera olika aktörer. Exempelvis kan restauranger införa s.k. doggybags, men om konsumenterna inte uppfattar dessa som kulturellt acceptabla är det inte säkert att de används. För att komma förbi detta hinder behöver åtgärden stödjas med informationsinsatser, nudging osv. IFWC betonade vikten av att öka medvetenheten och främja samarbete mellan berörda parter för att genomföra en ram för förebyggande av matsvinn, med stöd till de aktuella aktörerna, till exempel genom frivilliga avtal, informationskampanjer, EU-finansierade forskningsprojekt och nätverk såsom EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri.

Efter panelmedlemmarnas inledande svar på medborgarrekommandationerna välkomnade moderatorm frågor från mötesdeltagarna (både de fysiskt närvarande och de som deltog på distans). Moderatorm lyfte också frågor och kommentarer, exempelvis rörande förpackningar och konsumentvanor, som inkommit via chatten.

Portugals jordbruksministerium menade att idén att på EU-nivå inrätta en plattform för initiativ från livsmedelssektorn som kan koppla samman livsmedelsbanker och konsumenter inte är genomförbart av transportlogistiska skäl. Det portugisiska ministeriet nämnde att vissa medlemsstater redan har infört denna typ av plattform på nationell nivå i syfte att omfördela produkter som närmar sig sista

förbrukningsdag eller bäst före-datum, och frågade om dessa var effektiva. Enligt deras uppfattning finns det ingen enhetlig mätmetod för matsvinn på EU-nivå. Det behövs alltså en enda metod på unionsnivå. Det portugisiska ministeriet uppgav vidare att även om vi måste använda mindre förpackningsmaterial är förpackningarna också avgörande för att skydda livsmedlen så att livsmedelssäkerheten kan säkerställas samt för att informera konsumenterna.

När det gäller att koppla samman livsmedelsföretagare, livsmedelsbanker och konsumenter genom digitala plattformar svarade **EuroCommerce** att man inte vill se en centraliserad europeisk databas och att det är bättre att koppla samman företag med livsmedelsbanker och konsumenter på lokal eller regional nivå. Man betonade också begränsningar kopplade till logistiken och den praktiska organisationen av en sådan omfördelning. EuroCommerce bekräftade att sådana initiativ redan finns på lokal nivå och att dessa fungerar väl.

När det gäller att minska användningen av förpackningsmaterial upprepade det **finska ministeriet** att onödiga förpackningar bör undvikas. Det är dock inte möjligt att helt undvika förpackningar, eftersom de är nödvändiga för att säkerställa livsmedelssäkerheten.

International Food Waste Coalition betonade att det är viktigt att föra samman företag i prioriterade frågor där det behövs gemensamma investeringar och gemensam forskning, exempelvis frågan om hur man mäter matsvinn i en viss sektor. IFWC uppgav att frivilliga avtal är viktiga och kräver medlemsstaternas stöd på nationell nivå.

GD Hälsa och livsmedelssäkerhet påpekade att flera medlemsstater som gjort betydande framsteg när det gäller att minska matsvinnet har upprättat frivilliga avtal med den privata sektorn, dvs. offentlig-privata partnerskap med överenskomna mål för minskat matsvinn. Inom ramen för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri görs för närvarande en bedömning av de frivilliga avtal som hittills genomförts, i syfte att dra lärdom av och sprida dessa erfarenheter.

Moderatorn bad medborgarna i panelen om några korta avslutande uttalanden. Medborgarna betonade att EU-institutionerna bör se till att alla medlemsstater gör framsteg genom en gemensam eller mer standardiserad strategi. De framhöll också vikten av att fastställa planer på kort, medellång och lång sikt och informera om uppnådda framgångar. Även om alla medborgare måste involveras bör större insatser göras för att nå ut till ungdomar, särskilt genom sociala mediekkanaler, inte bara för att informera utan också för att skapa motivation och väcka engagemang.

7. Presentation av rekommendationerna från den europeiska medborgarpanelen om minskat matsvinn och diskussion med panelmedlemmar (ämnesområde III: Stöd till ändrade konsumtionsvanor) ([pdf](#))

Företrädare för den europeiska medborgarpanelen som arbetat med ämnesområde III presenterade [rekommendationerna 16–23](#). Därefter följde ett utbyte med paneldeltagarna, bland annat företrädare för Europeiska kommissionen (GD Hälsa och livsmedelssäkerhet, Nederländskt näringscentrum, Independent Retail Europe och Europeiska livsmedelsrådet.

GD Hälsa och livsmedelssäkerhet tackade medborgarna för deras konkreta rekommendationer och betonade att en landsspecifik strategi är viktig för att påverka konsumenternas beteende, med insatser och åtgärder som genomförs på nationell och lokal nivå. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet betonade att det är viktigt att beakta konsumenternas matvanor och attityder till mat och matsvinn, liksom deras kunskaper och färdigheter i att hantera maten så att svinn kan undvikas samt deras motivation att vidta åtgärder. En top-down-strategi på EU-nivå skulle inte vara ett ändamålsenligt sätt att ta itu med

matsvinn i konsumentledet. Däremot gör EU insatser som syftar till att underlätta utbyte av bästa praxis, i synnerhet via EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri, och driver på och stöder de åtgärder som medlemsstaterna vidtar. Kommissionens lagstiftningsförslag om mål för minskning av livsmedelsavfall bör ge medlemsstaterna incitament att vidta ambitiösa åtgärder och investera i program för beteendeförändringar samt stärka samarbetet mellan aktörer i hela livsmedelskedjan och andra relevanta aktörer såsom den akademiska världen, icke-statliga organisationer och finansinstitut. Internationella matsvinnsdagen, som infaller den 29 september varje år, ger tillfälle att ta upp den här frågan till diskussion. År 2023 inkluderade Europeiska kommissionen även medborgarpanelen i sin spridning av informationsmaterial.

GD Hälsa och livsmedelssäkerhet uppgav att främjande av en bättre förståelse och användning av datummärkning ("sista förbrukningsdag" och "bäst före") för att undvika matsvinn är ett av målen för EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri, där medlemmarna fortlöpande utbyter lärdomar, erfarenheter och bästa praxis på området via plattformen, dess särskilda undergrupp och EU:s knutpunkt för förebyggande av livsmedelsförluster och matsvinn. När det gäller den planerade översynen av reglerna för datummärkning (som medborgarpanelen informerades om vid sitt första möte i december 2022) hade Europeiska kommissionen tillsammans med medlemsstaterna undersökt om detta initiativ skulle kunna genomföras parallellt med lagstiftningsförslaget om mål för minskat livsmedelsavfall. Medlemsstaterna var visserligen för en harmoniserad strategi för datummärkning, men de flesta betonade också att det behövs ytterligare reflektion över hur märkningen bäst formuleras samt fler konsumentundersökningar. Vissa argumenterade för ytterligare investeringar i bättre information till konsumenterna om det nuvarande systemet för datummärkning. De flesta medlemsstater föredrog också att inte behandla denna fråga separat, utan som en del i den bredare översyn av reglerna för livsmedelsmärkning som fortfarande pågår.

När det gäller rekommendation 16 uppgav GD Hälsa och livsmedelssäkerhet att EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri har frågan om att ta itu med livsmedelsförluster på sin dagordning, och att det sker ett kontinuerligt informationsutbyte inom undergruppen för livsmedelsförluster och avfallsövervakning. GD Hälsa och livsmedelssäkerhet förklarade att livsmedelsförluster på gårdar inte omfattas av ramdirektivet om avfall, eftersom sådant material inte räknas som avfall samt att det inte finns några tillförlitliga uppgifter om hur stort problemet är. Europeiska kommissionen fortsätter att utreda och utforska sätt att förebygga livsmedelsförluster, med beaktande av det arbete som utförs inom ramen för relevanta EU-finansierade forskningsprojekt. Ett exempel är projektet [Folou](#) som syftar till att skapa en robust metod för kvantifiering av livsmedelsförluster i primärproduktionen med fokus på förluster som uppstår mellan det att produkterna är klara för skörd och det att de skördas.

Nederländskt näringscentrum tackade medborgarna för det inspirerande arbetet och hänvisade mer specifikt till rekommendationerna 17 och 20 om konsumentkampanjer. Nederländskt näringscentrum framhöll att ökad medvetenhet och ett perspektiv som betonar handling är avgörande för att motivera konsumenterna att minska matsvinnet. I Nederländerna har man lyckats minska hushållens matsvinn med 23 procent sedan 2015, och ansträngningarna fortsätter, t.ex. genom en nationell kampanj för "en vecka utan matsvinn". Kampanjen, som anordnas av Nederländskt näringscentrum och stiftelsen Food Waste Free United, ägde rum för femte gången 2023, med deltagande av ett brett spektrum av berörda parter och fokus på kopplingen mellan förebyggandet av matsvinn och insatser för klimatet. Initiativets framgång byggde på ett aktivt samarbete mellan berörda parter i offentlig respektive privat sektor samt en sammanslagning av resurser för att utöka den utåtriktade verksamheten och för att utveckla lärorika och praktiska mätverktyg för hemmabruk. Nederländskt näringscentrum uppmanade andra medlemsstater att anordna liknande kampanjer och rekommenderade dem att fokusera insatserna till en

enda vecka för att verkligen sätta strålkastarljuset på frågan. Det räcker dock inte att vidta åtgärder under sju dagar, och kontinuerliga insatser krävs i hela livsmedelskedjan för att göra det lättare för konsumenterna att minska sitt matsvinn.

Independent Retail Europe tackade också medborgarna för deras arbete och betonade vikten av utbildning för att minska matsvinnet i konsumentledet och hjälpa konsumenterna att hantera maten på ett bättre sätt. Konsumentutbildning tillhör medlemsstaternas ansvarsområde. Detaljhandeln kan spela en roll och tillsammans med andra ekonomiska aktörer hjälpa till att informera, stödja och underlätta förebyggandet av matsvinn via en rad olika verktyg såsom publikationer och appar. Detaljhandlarna kan dock inte kontrollera beslut som konsumenterna fattar och som leder till svinn, och kan därför inte hållas ansvariga för matsvinn i konsumentledet. När det gäller rekommendation 23 om att främja försäljning av produkter med kort utgångsdatum uppgav Independent Retail Europe att detta redan är en utbredd praxis; att inte få sålt livsmedlen innebär ju en kostnad för handlaren. Detaljhandlarna har många olika sätt att informera sina kunder (t.ex. klistermärken och andra verktyg för marknadsföring i butik) och är de som är bäst lämpade att identifiera de bästa metoderna för detta. Därefter är det viktigt att de sålda produkterna verkligen konsumeras av köparna, annars överförs matsvinnet bara från detaljhandeln till hushållen. Independent Retail Europe förklarade att detaljhandlarna aktivt arbetar med att förebygga matsvinn genom hantering av utbud och efterfrågan, rabatter, omfördelning av överskottslivsmedel till livsmedelsbanker och via appar och ytterligare bearbetning av osålda livsmedel (t.ex. för att göra soppor eller juicer). Detaljhandlarna deltar aktivt i arbetet med att informera konsumenterna om hur man kan förebygga matsvinn. Independent Retail Europe delade dock inte nederländska näringscentrumets uppfattning att kampanjer mot matsvinn bör organiseras kring vissa speciella dagar.

Europeiska livsmedelsrådet hänvisade till rekommendation 16 om att rädda oskördade livsmedel och informera konsumenter och jordbrukare om sådana möjligheter. Europeiska livsmedelsrådet gav ett exempel på en informationskampanj i staden Gent, där livsmedelsrådet i samarbete med en lokal icke-statlig organisation skapade en digital karta för att visa invånarna var de kan plocka frukt kostnadsfritt. Europeiska livsmedelsrådet berättade om en fransk organisation som kallas Solaal och som sammanför aktörer från jordbruket, livsmedelsindustrin och distributionssektorn för att uppmuntra till donationer av livsmedel, inklusive oskördade livsmedel. Organisationen har också, i samarbete med ministeriet för jordbruk och livsmedelssuveränitet, inrättat en nationell dag för livsmedelsdonationer från jordbruket. När det gäller rekommendationerna 18 och 21 angav Europeiska livsmedelsrådet att skolundervisning om livsmedel har införts i vissa länder, till exempel i Ungern, där den nationella myndigheten för livsmedelsavfall har utvecklat ett utbildningsprogram och, sedan 2017, nått ut till över 25 000 barn samt tillhandahållit utbildning och mentorskap för 1 800 lärare. I andra länder, såsom Finland, är utbildning om livsmedelsavfall en integrerad del i läroplanerna för ämnen som rör miljömässig hållbarhet, såsom miljöstudier, geografi och hem- och konsumentkunskap, och det finska livsmedelsverket har utvecklat undervisningsmaterial för området. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation har i samarbete med International Food Waste Coalition utarbetat utbildningspaket om matsvinn för elever i grund- och gymnasieskolan, som finns tillgängliga på tio olika språk på deras webbplats. Här kan eleverna lära sig om de sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna av matsvinn, fördelarna med att minska matsvinnet, vad man kan göra åt problemet och hur de kan lära ut goda vanor till familj och vänner. När det gäller rekommendation 19 om livsmedelsdelning tog Europeiska livsmedelsrådet upp de utmaningar i fråga om livsmedelssäkerhet som uppstår när detta görs via digitala plattformar. Som ett exempel på hur detta kan lösas berättade Europeiska livsmedelsrådet om ett gemensamt kylskåp i Helsingfors, där konsumenter kan lämna och hämta överbliven mat och personal säkerställer att förfarandena för livsmedelssäkerhet följs (exempelvis måste förpackningar vara öppnade för att få doneras).

Verksamheten kontrolleras årligen av Helsingfors stad, för att se till att riskerna avseende livsmedelssäkerheten minimeras och för att tillhandahålla utbildning och verktyg så att fler kylskåp kan inrättas.

Efter panelmedlemmarnas inledande svar på medborgarrekommandationerna välkomnade moderatorn frågor från mötesdeltagarna (både de fysiskt närvarande och de som deltog på distans), och läste upp några kommentarer om utbildningsaktiviteter som kommit in.

Régal Normandie uppgav att det finns gränser för vilka beteendeförändringar som kan uppnås genom att öka konsumenternas medvetenhet och att forskningsresultat visar att praktiska aktiviteter, t.ex. att visa hur man kan laga mat på rester, kan vara det som har störst effekt.

Sloveniens ministerium för jordbruk, skogsbruk och livsmedel uppmuntrade ungas deltagande i arrangemang som dagens diskussioner med medborgarpanelen. Sloveniens xxx hänvisade också till skolprogram för frukt, grönsaker och mejeriprodukter och föreslog att donerade livsmedel skulle läggas till i programmet. Det slovenska ministeriet påpekade att detaljhandlare donerar överskottslivsmedel, men att det finns begränsningar i och med att åtgärden är frivillig och föreslog fler åtgärder för att stödja den typen av initiativ. Man uppgav vidare att jordbrukare behöver stöd i form av verktyg och andra alternativ för att kunna ta itu med livsmedelsöverskott (t.ex. ytterligare bearbetning för att undvika livsmedelsförluster och livsmedelsavfall) och att sådana initiativ bör ingå i de nationella strategiska planerna. Slutligen betonade Sloveniens xxx vikten av utbildning för samtliga alla aktörer om de önskade målen ska kunna uppnås.

Som svar på onlinekommentarer från medborgare berättade **Nederländskt näringscentrum** att organisatörerna av "veckan utan matsvinn" försöker få gratis publicitet via t.ex. pratshower på tv för att nå breda grupper. **Independent Retail Europe** uppgav att användningen av sociala medier är av största vikt för att nå yngre målgrupper och påpekade att matsvinn ibland orsakas av rent organisatoriska problem i hushållen eller av bristande kunskaper och färdigheter i att hantera, bearbeta och förvara maten, särskilt när den inte kan konsumeras direkt.

Moderatorn bad medborgarna i panelen om några korta avslutande uttalanden. Medborgarna betonade vikten av att nå olika målgrupper med relevanta budskap via lämpliga kanaler och verktyg samt av att bedöma effekterna av sådan kommunikation. Förebyggande av matsvinn bör integreras i skolornas läroplaner och digitaliseringen och den artificiell intelligensens bör utnyttjas till sin fulla potential. Medlemsstaterna bör tala mer med varandra och använda alla relevanta plattformar för att sprida information så brett som möjligt. Slutligen kände sig medborgarna säkra på att en verklig förändring är möjlig, i och med att så många vill hjälpa till.

8. Avslutning

På **generaldirektoratet för kommunikations** vägnar tackade Gaëtane Ricard-Nihoul, biträdande chef för enheten för medborgardialoger, medborgare och deltagare för deras bidrag och uppmuntrade dem att hålla kontakten via Europeiska kommissionens kommunikationskanaler, i synnerhet EU:s knutpunkt för förebyggande av livsmedelsförluster och matsvinn. På så sätt kan medborgarna hålla sig informerade om utvecklingen gällande kommissionens lagstiftningsförslag om fastställande av mål för minskat matsvinn och annat arbete som pågår på EU-nivå såväl som om medlemsstaternas genomförande av nationella handlingsplaner.

Hon förklarade att Europeiska kommissionen är på väg in i en ny fas när det gäller medborgardeltagande och att fler europeiska medborgarpaneler på olika teman kommer att anordnas framöver. Hon förklarade att kommissionen skulle vilja skapa ett nätverk av tidigare deltagare i medborgarpanelerna, vilka skulle

få information om aktiviteter för medborgardeltagande och kunna agera ambassadörer. Ett särskilt meddelande kommer att skickas till alla deltagare i medborgarpanelerna med information om hur man ansluter sig till nätverket av tidigare deltagare.

Ordföranden avslutade mötet med ett tack till alla deltagare, och konstaterade att diskussionerna återigen hade visat att det krävs insatser från alla delar av samhället för att förebygga matsvinn, såväl på lokal och nationell som på internationell nivå. De exempel som tagits upp visar hur ett engagemang kan omsättas i handling samt att det finns många nätverk och möjligheter att arbeta tillsammans med denna fråga som är av en så grundläggande betydelse för människor, för samhället och för planeten som helhet. Även om det inte rådde fullständig enighet om alla de frågor som diskuterades finns det en tydlig vilja att delta i arbetet, och det kan mycket väl finnas flera olika sätt att hantera de problem som identifierats. Ordföranden sa sig vara övertygad om att Europeiska kommissionens lagstiftningsförslag kommer att få dragkraft av medborgarnas engagemang och stöd och att förslaget kommer att kunna antas av parlamentet och rådet utan dröjsmål och i en ambitiös form. Avslutningsvis upprepade ordföranden att dialogen med medborgarna varit mycket berikande för GD Hälsa och livsmedelssäkerhet, samt tackade medborgarna för deras hårda arbete och deltagarna i plattformen dagens diskussioner och den återkoppling de gett.